

Pismo dveh znanstvenikov – fizika in sociologa – političnim voditeljem, v katerem se zavzemata za ukinitve dosmrtnih nagrad članom Slovenske akademije znanosti, čaka na odgovor vlade in državnega zbora. Avtorja pisma ugotavljata, da so nagrade, če jih akademiki prejema 30 let, po finančni teži primerljive z Nobelovimi nagradami.

Neodgovorjeno pismo vodilnim politikom o neupravičenih privilegijih članov SAZU

Tekst

Aleš Igljč, Janez Jerovšek

Foto

Uroš Hočevar

Glede na to, da vlada v svoji varčevalni in finančni politiki predvideva določeno zmanjšanje dohodkov ali dodatkov raznim nepriviligiranim skupinam – kot so medicinske sestre, policisti, gasilci in drugi –, sva ustrezne vladne predstavnike opozorila na privilegirane skupine, ki bi morale biti tudi predmet varčevalne politike, pa jih je vlada izpustila ali enostavno pozabila nanje. Tukaj sva mislila na izrazite neupravičene privilegije slovenskih akademikov, članov SAZU, ki jih v veliki večini v drugih evropskih državah ne poznajo. Ker ti privilegiji finančno močno bremenijo slovenski proračun, so tukaj potrebne ustrezne spremembe. Zato sva sestavila predlog sprememb in ga poslala predsedniku slovenske vlade dr. Miru Cerarju, finančnemu ministru Dušanu Mramorju in predsedniku Državnega zbora RS dr. Milanu Brglezu.

Ker doslej od njih nisva dobila nobenega odgovora o smiselnosti tega predloga, ga tukaj ponujava v javno objavo, da lahko širša javnost presodi o smiselnosti in upravičenosti omenjenih privilegijev, ki posebno v današnjih zaostrenih in obubožanih razmerah izstopajo kot neupravičeni, neutemeljeni in tudi nepravilni. Predlog za ukinitve tistega dela zakona o SAZU, ki določa članom mesečno dosmrtno nagrado v znesku okoli 1400 evrov bruto.

Podpisana dr. Janez Jerovšek in dr. Aleš Igljč predlagava, da Državni zbor RS ukine tisti člen zakona o SAZU, ki določa članom SAZU neupravičeno mesečno dosmrtno nagrado. To utemeljujeva s tem, da skoraj nobena država v Evropi niti Amerika take nagrade ne podeljuje. To utemeljujeva tudi s tem, da si majhna država, kot je Slovenija, z nizkim BDP, nizko produktivnostjo in velikimi socialnimi problemi, ne more privoščiti takšne izjemne oblike nagrajevanja. Poleg tega je ta oblika nagrajevanja socialistično-boljševistični ostanek, ki so ga v večini vzhodnoevropskih socialističnih držav odpravili. Češkoslovaška ga je odpravila takoj po padcu socializma. Zato mora biti tudi v Sloveniji članstvo v akademiji stvar časti, ne pa pridobitništva.

V Sloveniji vsak član akademije dobiva mesečno dosmrtno nagrado v znesku približno 1400 evrov bruto. Če je nekdo v Sloveniji akademik 30 ali več let – kar ni izjemno –, prejme nagrado reda velikosti, ki je blizu Nobelove nagrade, ki si jo običajno deli več nagrajencev. Iz podatkov v bazi SICRIS ugotavljamo, da je lahko upokojeni redni profesor poleg pokojnine ali dela pokojnine iz sredstev ARRS še kot raziskovalec zaposlen 50-odstotno na univerzi v Ljubljani in še 20-odstotno na javnem raziskovalnem inštitutu v Ljubljani, poleg tega pa prejema še mesečno dosmrtno nagrado SAZU.

Ker ima večina članov SAZU še drugi dohodek (nekateri pa še tretjega), ki prav tako izha-

ja iz proračuna RS, lahko v nekaterih primerih dohodki članov SAZU iz proračuna presežejo sto tisoč evrov na leto, kot je razvidno iz objavljenih podatkov za dohodke nekaterih vidnejših članov SAZU.

Bolj konzervativni izračun njihovih dohodkov pa nam pokaže naslednji podatek. V letu 2012 je SAZU za redne mesečne dosmrtno nagrade porabila 1,78 milijona evrov, kar zneso 17 novih stanovanj v vrednosti 100.000 evrov. Posamezni redni član SAZU pa dobi v obliki mesečne nagrade v devetih letih 108.000 evrov, kar pomeni eno novo stanovanje. V 27 letih dobi vrednost treh novih stanovanj. Če pa upoštevamo, da cela vrsta akademikov doseže 40-letni staž, lahko zaključimo, da akademiki spadajo med najvišje dohodkovne skupine v državi.

Poleg tega je za starejše člane, ki ne morejo konkurirati na javne razpise, predviden fond za upokojene akademike. Poleg tega so člani deležni še drugih materialnih ugodnosti.

Ker se vsi omenjeni dohodki akademikov krijejo iz proračuna, ki se napaja z davki, so te nagrade nepravilne, ker jih plačujejo davkoplačevalci z nizkimi dohodki.

Ker se akademiki zavedajo pravne in moralne spornosti svojih mesečnih dosmrtnih nagrad, so začeli razmišljati, kako bi se akademiki odzvala, če bi te nagrade ukiniteli. Zato so na

seji izvršilnega odbora že leta 2012 razmišljali, da bi se nagrade spremenile v honorarje za opravljano delo. Njihove aktivnosti bi predstavili kot timska dela, ne pa dela posameznikov. Omenjeni predlog je glede na mednarodno sprejeta pravila pri objavljanju znanstvenih del pravno in moralno zelo sporen. Posameznik – ne pa tim – mora svoje delo dokazati z napisanimi in objavljenimi tiskovnimi polami ali z urami, vsekakor v neki kvantificirani obliki. Ta model je tudi neprenosljiv na druge znanstvene institucije, koder je avtorstvo individualno.

Naj tukaj omeniva, da problem SAZU ni samo finančne narave, temveč tudi vsebinske in konceptualne. Ko je bila po vojni SAZU konceptualno in privilegijsko postavljena po sovjetskem modelu, je bila proizvodnja novega znanja, odkritij, inovacij, na odkritjih uvedenih proizvodov, novih temeljnih znanj in tudi umetniških proizvodov relativno nizka, vendar je bila zato udeležba SAZU v tej proizvodnji vidna in celo pomembna. V zadnjih desetletjih, ki jih označuje globalizacija, pa je proizvodnja novega znanja, pomembnih odkritij, inovacij, patentov in umetniške produkcije postala tako velika, da je vloga SAZU povsem obrobna. Vendar je SAZU ohranila relativno zaprt in nizko prilagodljiv koncept in svoje sovjetske privilegije v obdobju, ki ga

ni več. Ker je znanje količinsko tako naraslo in bilo prek interneta preneseno v vse konce sveta, danes Slovenija razpolaga z več sto »potencialnih« akademikov, ki imajo tolikšno ali večje, vsekakor pa najbolj sveže znanje kot akademiki. Zato bi izbira novih članov SAZU morala sloneti na registru vrhunskih slovenskih znanstvenikov in umetnikov, sedaj je pa še vedno prepuščena zaprtemu lobiranju in raznovrstnemu prijateljevanju. Zato so danes med akademiki člani tudi zato, ker so nekaj prispevali k razvoju samoupravljanja – ki je propadlo –, niso pa med člani imena svetovnega slovesa, če med umetniki omenimo Ireno Grafenauer, Dubravko Tomšič Srebotnjak in Marjano Lipovšek. Da ne omenjamo številnih znanstvenikov in inovatorjev, ki delujejo v raziskovalnih oddelkih velikih in majhnih podjetij.

Žal je SAZU konceptualno, s sistemom privilegiranega financiranja in svojo nizko prilagodljivostjo in predvsem z visokimi nagradami ostala v na videz elitni fazi razvoja ali zastoja. Prav struktura te organizacije je kontaminirana s temi nespodobnimi mesečnimi nagradami. Ta strukturna kontaminiranost je prenesena na individualno raven. Vsak akademik zavestno ali podzavestno misli, da je njegov status in ugled determiniran s to ponesrečeno boljševisko nagrado. Tudi tisti, ki bi radi prišli v to organizacijo, imajo v zavesti prav to mesečno nagrado. Je pa treba priznati, da je to najvišja nagrada, ki jo je Slovenija v svoji zgodovini kdaj premogla.

Že pred več kot desetimi leti sta Taras Kermauner in Tine Hribar konceptualno pogosto kritizirala SAZU, češ da ni sposobna odgovarjati na najbolj tekoča, aktualna in vitalna vprašanja časa. Tako danes SAZU kot formalni vrhunec slovenske znanosti ni sposobna izdelati določenega predloga ali koncepta, kako bi Slovenija izšla iz krize, in da bi prikazala, kje sploh smo in katere opcije izhoda so nam še na voljo. Tega ne zmore, ker je kot zaprt sistem kadrovske neustrezno razporejena in podhranjena.

Problematika omenjenih privilegijev slovenskih akademikov je bila že večkrat javno izpostavljena. Predlagatelja sva o tem pisala v dnevnikih in tedenskih medijih. Tukaj prilagava kot dokumentacijo za svoj predlog nekaj objavljenih tekstov na to temo in podatkov, ki so pridobljeni iz baze SICRIS.

Predlagatelja prosiva, da to problematiko obravnavate, preštudirate in jo predložite državnemu zboru v obravnavo in sklepanje. ●

Izbrana dokumentacija za utemeljevanje predloženega predloga:

Aleš Igljč, *Kako Slovenija plačuje sto Nobelovih nagrajencev*, Finance, 4. april 2012.

Aleš Igljč, *Beg možganov iz Slovenije. SAZU – del težave in rešitve*, Finance, 9. oktober 2012.

Aleš Igljč, *Prizadevanja za ohranitev privilegijev članov SAZU*, Finance, avgust 2014.

Aleš Igljč, *Slovenska akademija ali neprobojna utrdba*, Delo, 4. januar 2014.

Janez Jerovšek, *Privilegiji slovanskih akademikov*, Delo, 23. maj 2014.

Podatki o financiranju članov SAZU iz sredstev ARRS (<http://www.siris.si>)

